

Bygg Edel

Edel 6-rads bygg har samme veksttid som Tyra. Med riktig soppbehandling og vekstregulering har Edel størst avlingspotensial av alle byggsorter. Edel bør treskes tidlig. Edel er resistent mot mjøldogg. Sorten har lavt proteininnhold.

Tidlighet

Edel har en veksttid på omlag 108 dager, det samme som Tyra. Dette er 6 dager seinere enn Tiril og 4-5 dager etter Heder og Brage.

Såmengde

Edel har relativt små korn. 1000-kornvekta (TKV) er målt til om lag 33 gram på Østlandet og 35 gram i Midt-Norge som middeltall for forsøkene. Med ønsket plantetall på 450 pr. m² og en spireevne på 90 % bør såmengden av Edel være 17-19 kg pr. dekar. TKV for hvert enkelt såkornparti er trykt på etiketten.

Gjødsling

Optimal gjødsling til Edel ligger i området 10-14 kg nitrogen (N) per dekar gitt med NPK eller i kombinasjon med bruk av

husdyrgjødsel. Største mengde gis ved tidlig såing, ensidig korndyrking og forventet høy avling. Delt gjødsling kan praktiseres for å utnytte sortens avlingspotensiale. 8-9 kg N per dekar gis ved såing og 3-5 kg gis mellom busking og strekning av strået avhengig av vekstforholdene.

Vekstregulering

Stråkvaliteten til Edel blir klart bedre med å kombinere sopp-sprøyting og vekstregulering rundt skyting.

Ugraskontroll

Edel dekker godt mot ugras. Ugrasbekjempelse bør derfor settes inn på 2-3 bladstadiet til kornplantene. Under gunstige sprøyteforhold kan dosene av frøugrasmiddel reduseres.

Soppsjukdommer

Edel er helt resistent mot mjøldogg (mlo-resistens). I år med sjukdomspress og med mye bygg i omløpet, må Edel passes og bekjempelse settes inn for å utnytte avlingsegenskapene fullt ut.

Avling

I usprøyta forsøk ligger Edel under Tiril i avling på Østlandet (særlig på Sør-Østlandet). I Trøndelag ligger Edel over Tiril i avling.

Sortsegenskaper

Edel har sterke strå, men er svak for aksknekk. Den bør treskes tidlig. Edel er omtrent som Tiril med tanke på sopp-gifter (mykotoksiner - DON), og bedre enn Heder.

Forsøk med byggsorter 2011-2013.

Relative avlinger (avling i kg/da i parentes).

Sort	Hele Østlandet	Sør-Østlandet	Nord-Østlandet	Trøndelag
Tiril	100 (458)	100 (486)	100 (448)	100 (442)
Heder	105	105	104	105
Edel	95	91	99	102
Brage	107	107	109	109

Sortsegenskaper hos byggsorter**

Sort	Veksttid*	Stråstyrke	Stråkvalitet	Mjøldogg	Grå øyeflekk	DON-verdi	HI-vekt	Proteininnhold	Treskbarhet	Spiretreghet
Tiril	-6	5	3	2	4	6	3	7	8	4
Heder	-5	7	5	9	4	3	5	6	7	6
Brage	-4	6	4	7	7	8	5	5	7	7
Edel	0	6	2	10	5	5	3	3	8	8
Tyra	0	8	6	5	5	7	8	8	9	7
Iver	+1	7	6	10	5	7	7	7	6	5
Helium	+4	8	9	10	6	5	6	5	6	3
Fairytales	+4	8	9	9	7	4	6	3	7	7

* Veksttid: Antall dager seinere (+) eller tidligere (-) enn Tyra

** Skala fra 1 til 10 hvor 1 = dårlig stråstyrke, dårlig sjukdomsresistens, høye DON-tall, lav HI-vekt, dårlig treskbarhet, lav spiretreghet, lavt proteininnhold

SPIRE

Sortseier: Graminor AS
Godkjenningsår: 2002
Foredlingsnr.: NK96300

Dyrking av bygg

Spesielle krav

Bygg krever mer av jorda enn de andre kornartene. Dersom ikke kalktilstand (pH), næringstilgang, struktur og vannhusholdning er i orden, får du øyeblikkelig svar fra bygg: Det trives ikke. Spesielt er 2-rads bygg kravfull med hensyn til kalktilstand. Godt vekstskifte og god ugraskontroll må til for å få toppavlinger.

Vekstskifte

Ensidig byggdyrking er krevende, og øker behovet for bekjempelsesmidler. [Rotdreper](#), [stråknækker](#), [grå øyeflekk](#), [byggbrunflekk](#) og [spragleflekk](#) opptrer ved ensidig dyrking. Gode forgrøder for bygg er poteter, grønnsaker, rotvekster, erter, oljevekster, eng og havre.

Jord og jordarbeiding

Bygg stiller store krav til jordstrukturen. Det er derfor viktig at jordarbeidinga skjer under optimale fuktighetsforhold, slik at såbedet får ønsket struktur. Ved redusert jordarbeiding har det vært anbefalt å utsette våronnstarten 2-3 dager i forhold til tradisjonell jordarbeiding. Ved skorpedannelse etter såing, må skorpa løsnes med en lett harving etterfulgt av tromling.

Kalking og gjødsling

pH-verdien bør være i området 6,0-6,5. Er pH under 6,0, bør skiftet kalkes. Valg av gjødseltype avhenger av jordanalyser, tidligere gjødsling og eventuell tilgang på husdyrgjødsel. Nitrogenmengden bestemmes på grunnlag av vekstskifte, halmbehandling, såtid og forventet avlingsnivå. Ofte vil NPK 22-3-10 passe på jord i alminnelig god hevd. Delgjødsling til bygg anbefales på spesielle jordarter og i Midt-Norge. Det blir mindre legde, økt avling og høyere proteininnhold ved å redusere vårgjødslingen med 3 kg N/dekar og gi tidlig delgjødsling ved begynnende strekningsvekst. Delgjødsling er også interessant på Østlandet, spesielt i år med mye nedbør på forsommeren. Blir det tørke og utsikt til liten avling, kan delgjødsling sløyfes. Det er oppnådd gode resultater i bygg med 3-5 kg startgjødsel ved siden av vanlig djupgjødsling.

Såing og såmengde

Kornstørrelsen hos byggsortene er ganske forskjellige. SPIRE såkorn har TKV oppgitt på sekken. For å finne riktig såmengde brukes formelen:

$$\text{Såmengde kg pr da} = \frac{\text{Antall planter pr m}^2 * \text{TKV}}{\text{Spire\%} * 10}$$

Da det er forskjell på hvor lett ubeiset og beiset såkorn mates ut i såmaskinen, er det viktig å ta dreieprøve for hvert enkelt såkornparti. I tillegg må en følge med ved såing at planlagt såmengde går ut. Bygg såes 3-5 cm dypt. Sjekk sådybden jevnlig under såing, bygg tåler dårlig for dyp såing.

Vanning

Med mulighet for vatning, er perioden fra busking til full aksskyting viktigst med god vasstilgang. Etter full aksskyting er det lite å oppnå med vatning i bygg.

Ugraskontroll

6-radsbygg dekker tidlig meget godt mot ugras, mens 2-rads bygg generelt dekker dårligere. Reduserte doser mot frøugras er derfor lettere å praktisere i 6-radsbygg. Ugrasmiddel må velges etter ugrasfloraen på det aktuelle skiftet. Bruk [Plantevern-katalogen fra Felleskjøpet](#) for råd om bekjempelse og valg av middel. Floghavre er lett å finne i bygg, spesielt i 2-rads bygg, dersom det ikke er legde. Kveke er tillatt å bekjempe kjemisk i modent bygg som ikke skal brukes til såkorn.

Vekstregulering

Er byggåkeren spesielt frodig fram mot skyting og det fortsatt er god fuktighet i jorda, kan [vekstregulering](#) være aktuelt. Denne behandlingen kan kombineres med sopp-sprøyting. Dosen med stråforkorter kan da reduseres ned mot minste anbefalte mengde. [Moddus](#) kan brukes over et lengre tidsrom enn [Cerone](#), og bør bli et viktig supplement for å unngå legde i åkeren.

Sjukdomskontroll

Bladflekksjukdommene [grå øyeflekk](#), [bygg brunflekk](#) og [spragleflekk](#) (*Ramularia*) spres med regnsprut. Smitten overføres fra planterester eller såkornet. Sertifisert

SPIRE-såkorn og godt vekstskifte betyr lavt smittepress. Følg med i åkeren og på varslinger fra veiledningstjenesten. [Mjøldegg](#) smitte overføres med vind, som oftest fra kontinentet. Områdene lengst sør i landet får derfor angrep først. 6-rads bygg, unntatt Edel og Heder, som er sådd seint, må passes spesielt nøye. Oppdages mjøldegg tidlig i utviklingen, kan en liten dose gi tilfredsstillende resultat. Ny behandling kan bli aktuelt ved vedvarende smittepress. Mot etablerte angrep brukes den høyeste tillatte dose for midlet.

Soppgifter - mykotoksiner

De senere år er det sett økende forekomster av soppgifter i korn, særlig DON (deoxynivalenol) men også HT2 og T2. For å redusere utvikling av DON og andre gifter bør følgende tiltak settes inn: God pløying reduserer mengden av planterester. Unngå ensidig korndyrking. Velg sorter som er lite mottakelige. Unngå legde. Sprøyt med Proline dersom det er fuktige forhold under blomstringa (en til to uker etter full aksskyting).

[Se mer om mykotoksiner på Bioforsk.no](#)

Skadedyrkontroll

Behovstilpasset bekjempelse er å foretrekke. Bladminerfluer er mest aktuelt å bekjempe forbyggende ved tidspunkt for ugrasssprøyting. Det kan da være aktuelt å blande et pyretroid sammen med ugrasmidlet. [Bladlus](#), [kornbladbill](#) og [trips](#) kan enkelte år kreve bekjempelse. Se [Plantevern-katalogen](#) for valg av middel og dosering. Husk behandlingsfristene!

Tresking og tørking

6-rads bygg blir lettere værskadd enn 2-rads bygg hvis det blir uvær etter gulmodningsstadiet. For å redusere risiko for værskade, kan skurtresking gjerne begynne når vanninnholdet er 24-25 %. Dette forutsetter at kornet raskt kan tørkes ned til 14 % vatn.